

10.9.2021

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Asia: HE-luonnos koronatodistuksesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä lausunnon koronatodistuksesta. MaRa lausuu asiasta seuraavan.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan säädettäväksi EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallisesta käytöstä. Vaihtoehtona voimassa oleville viranomaispäätöksin asetetuille koronavirusepidemian leviämisen estämiseen tähtääville velvoitteille ja rajoituksille toiminnanharjoittaja voisi tietyin edellytyksin edellyttää tilaisuuteen osallis-
tutilta tai asiakas- ja osallistujatilaan tulevilta ihmisiltä koronatodistuksen esittämistä.

MaRan edustamista toimialoista koronapassia voitaisiin edellyttää ravintoloissa ja yökerhoissa, messuilla ja kongresseissa, musiikkifestivaaleilla, keilahalleissa ja muissa sisäliikuntatiloissa, kylpylöissä, huvi- ja teemapuistoissa, eläintarhojen sisätiloissa ja sisäleikkipuistoissa sekä sisäleikkipaikoissa.

Lähtökohtana tulee olla rajoitusten purkaminen kokonaan

Hallitus julkisti 9.9.2021 uudistetun periaatepäätöksen hybridistrategiasta, jonka tarkoituksena on avata Suomea ja pitää se auki. Tämän tulee olla ensisijainen tavoite. Koronapassin käyttöön ottamisen ei tule pidentää rajoitusten voimassaoloaikaa. Koronapassi on otettava käyttöön vain, jos epidemiatilanne pahenee yllättäen ja vakavasti.

Hybridistrategiaa koskevassa tiedotteessa todetaan, että yhteiskunnan eri toiminnot ovat lähtökohtaisesti avoimia, eikä niitä rajoiteta. Jos tartuntaryppäiden sammuttamiseksi tarvitaan rajoituksia, ne kohdennetaan erittäin tarkkaan. Viimesijaisena epidemia torjuntakeinona kunnat, sairaanhoitopiirit ja aluehallintovirastot voivat toimeenpanna erittäin tarkasti valittuja, kohdennettuja ja lyhytkestoisia täsmärajoituksia tilanteissa, joissa on suuri riski taudin leviämislle.

MaRa kannattaa ajatusta, että rajoitukset puretaan sen jälkeen, kun kaikilla rokotejärjestelmän piiriin kuuluvilla on ollut mahdollisuus saada täysi rokotesuoja. Poikkeuksena on tilanne, jossa uusi virusvariantti kiertää rokotteen ja johtaa vakavaan sairauteen.

Matkailu- ja ravintola- sekä tapahtumatoimialan taloudellisesta tilanteesta

Pitkittynyt koronakriisi on heikentänyt matkailu- ja ravintola- sekä tapahtumatoimialan taloudellista tilannetta ja työllisyyttä merkittävästi. MaRan tuoreen jäsenkyselyn mukaan

vaikeimmassa tilanteessa ovat kongressit, messut, henkilöstö- ja opiskelijaravintolat sekä pubit ja yökerhot. Huvipuistojenkaan kesä ei ollut kaksinen, sillä kolmella neljästä alan yrityksestä liikevaihto väheni 20–60 prosenttia kesään 2019 verrattuna. MaRan tuoreen jäsenkyselyn mukaan 91 prosentilla kongressi- ja messualan yrityksistä liikevaihto aleni kesä-elokuussa 2021 vähintään 50 prosentilla verrattuna vastaavaan aikaan vuonna 2019. 28 prosenttia alan yrityksistä oli suljettuina kesän ajan.

Tulevaisuuskaan ei näytä vielä valoisalta. Peräti 71 prosenttia yrityksistä ennakoii liikevaihtonsa alenevan vähintään 20 prosenttia syys-marraskuussa verrattuna vastaavaan aikaan vuonna 2019. Vain seitsemän prosenttia odottaa liikevaihtonsa kasvavan. Heikoin tilanne on kongressi- ja messualan yrityksillä, joista kaikki odottavat liikevaihtonsa alenevan vähintään 30 prosentilla. Suuri osa alan työntekijöistä on siirtynyt muille toimialoille. Valtion tuet ovat tavoittaneet alan yritykset erittäin heikosti.

MaRa toteaa, että ravintola- ja tapahtuma-alan yrittäjien, työntekijöiden ja heidän perheidensä taloudellinen asema on erittäin heikko. Ankarat rajoitustoimet ja niistä aiheutuva liiketoiminnan romahtaminen ovat ajaneet alan yrittäjät ja työntekijät henkisesti ahtaalle. Siksi lähtökohtana on oltava hybridistrategian mukaisesti rajoitusten purkaminen kokonaan.

Koronatodistusta koskevan lain säätäminen on tarpeellista

Vaikka lähtökohtana tulee olla rajoitusten purkaminen kokonaan, koronatodistusta koskevan lain säätäminen on tarpeellista. Jos pandemiatilanne yllättäen pahenee ja rajoituksia on otettava jälleen käyttöön, on tärkeää, että on olemassa järjestelmä, jonka avulla rajoitusten aiheuttamia haittoja voidaan pienentää. Koronatodistusta koskeva luonnos hallituksen esityksestä on perusteltu ja ravintola- sekä tapahtumatoimialan yritysten kannalta tarpeellinen.

MaRan edustamista toimialoista ruokaravintolat, kahvilat, henkilöstö- ja opiskelijaravintolat, pikaruokaravintolat sekä liikenneasemat katsovat, että koronatodistuksen käyttöön ottaminen ei ole vallitsevassa pandemiatilanteessa tarpeellista. Yöravintolat ja erilaisia yleisötilaisuuksia järjestävät yritykset pitävät koronatodistusta koskevan lain säätämistä kannatettavana, jos sen avulla voidaan edistää tapahtumien järjestämistä tilanteen mahdollisesti vaikeutuessa. Huvipuistot ja sisäleikkipaikat ovat suhtautuneet koronapassiin varauksellisesti, koska suuri osa asiakkaista on alle 12-vuotiaita.

Hotelleissa, ravintoloissa, huvipuistoissa ja sisäleikkipaikoilla on paljon nuoria asiakkaita. Kaikilla heistä ei ole vielä henkilötodistusta, eikä mahdollisuutta hankkia koronatodistusta. Koronatodistuksen edellyttäminen lapsilta on käytännössä monissa tilanteissa mahdotonta. Hallituksen esitykseen on kirjattava, että koronatodistusta ei edellytetä alle 16-vuotiailta henkilöiltä. Tämä olisi linjassa sen kanssa, että voimassa oleviin matkustusrajoituksiin sisältyy poikkeussäännös, jonka mukaan alle 16-vuotiailta matkustajilta ei vaadita koronatodistuksia.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan koronatodistuksen saamiseksi toteutettavia covid-19-testejä toteutettaisiin yksityisissä terveydenhuollon toimipaikoissa. Testauskustannukset ovat niin suuria, että tämä vähentää rokottamattomien tai tautia sairastamattomien

henkilöiden halukkuutta osallistua tapahtumiin. Siksi koronatodistuksen hankkimista varten tehtyjen testien pitäisi maksuttomia.

Toisaalta on tärkeää, että koronatodistuksen hankkineille henkilöille pystytään tarjoamaan palveluja, vaikka osa väestöstä jättää itsensä suojaamatta vakavalta tartuntataudilta.

MaRa katsoo, että alle 16-vuotiaita ei tule pyytää esittämään koronatodistusta ja että koronatodistuksen hankkimista varten tehtävien testien tulee olla maksuttomia.

Koronatodistuksen tarkistaminen

Hallituksen luonnoksen esitöissä todetaan, että toiminnanharjoittajan otettua todistuksen esittämisvelvoitteen käyttöön, se ei saisi päästää asiakasta tai toimintaan osallistuvaa tilaisuuteen tai tilaan ilman todistusta. Ilmaisuu on epätarkka ja se voi johtaa tarpeettoman tiukkaan tulkintaan. Käytännössä suuri osa toiminnanharjoittajista ei pysty tarkistamaan todistusta tiloihin saavuttaessa. Esimerkiksi ravintoloissa todistuksen tarkastaa se henkilökuntaan kuuluva, jonka asiakas ensimmäisenä kohtaa. Tämä voi tapahtua liikehuoneiston sisällä. Asiakas, joka ei pysty esittämään koronatodistusta käännytetään pois tiloista.

MaRa toteaa, että lakiesityksen perusteluja tulee tarkentaa siten, että koronatodistus voidaan tarkistaa normaaliin liiketoimintaan soveltuvalla tavalla. Muussa tapauksessa suuri osa toiminnanharjoittajista ei pysty ottamaan todistuksen esittämisvelvollisuutta käyttöön. Tämä ei voi olla lain tarkoituksena. Olennaista on, että henkilö, joka ei pysty esittämään koronatodistusta ei saa jäädä tiloihin käyttämään palveluja.

Tartuntatautilain 58 g § on lisättävä ehdotetun 58 i §:n 1 momenttiin

Esitetty sääntely mahdollistaisi toiminnanharjoittajalle vaihtoehdon kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavan viranomaisen tai aluehallintoviraston 58 §:n, 58 a §:n ja 58 d §:n nojalla tekemässä päätöksessä edellytetyille rajoitustoimenpiteille. Jos toiminnanharjoittaja ei edellyttäisi toiminnassaan koronatodistuksen esittämistä, sen toimintaa koskisivat kulloinkin voimassa olevat kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavan viranomaisen tai aluehallintoviraston päätöksessä mainitut velvoitteet. Jostain syystä momentissa ei mainita 58 g §:ää, joka oikeuttaa asiakastilojen väliaikaiseen sulkemiseen covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi.

MaRa katsoo, että 58 g § on lisättävä hallituksen esityksessä ehdotetun 58 i §:n 1 momenttiin. Toimintojen sulkeminen kaikilta asiakkailta ei ole perusteltua, jos palveluja käyttävät vain henkilöt, jotka voivat esittää koronatodistuksen.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole käsitelty lainkaan vaihtoehtoa, jossa toiminta suljetaan väliaikaisesti tartuntatautilain 58 g §:n perusteella. Pykälässä annetaan viranomaiselle valtuudet sulkea väliaikaisesti erityisen riskialttiita toimintoja. MaRa toteaa, että toiminta ei ole erityisen riskialtista, jos osanottajilta edellytetään koronatodistusta. Tilojen väliaikaiselle sulkemiselle ei ole edellytyksiä sellaisissa tiloissa, joissa tilaan pääseminen edellyttää koronatodistuksen esittämistä. Ongelmallisissa tilanteissa voidaan soveltaa uudistetussa hybridistrategiassa määriteltyä hätäjarrumekanismia. Ehdotetun 58 i §:n 6 momentissa on säännös, jonka mukaan koronatodistusta ei voi käyttää, jos

valtioneuvosto toteaa olosuhteiden olevan esimerkiksi rokotusten tehon hiipumisen vuoksi sellainen, että velvoitteiden tai rajoitusten vaihtoehtona ei voi käyttää koronatodistusta.

On perusteltua, että päätös tilojen sulkemisesta koskee vain henkilöitä, jotka eivät halua ottaa huomioon toisten asiakkaiden turvallisuutta. Tällöin sulkemispäätös koskee henkilöitä, jotka eivät esitä koronatodistusta, ja voivat muodostaa tartuntariskin tiloissa oleville muille henkilöille.

Kolmansien maiden matkustamisen mahdollistavat koronatodistukset hyväksyttävä

Ehdotuksen mukaan hyväksyttäväksi koronatodistukseksi hyväksyttäisiin vain EU:n digitaalinen koronatodistus. Tämä sulkisi koronatodistuksen käyttäjäryhmästä EU:n ulkopuolelta esimerkiksi Iso-Britanniasta tai Venäjältä Suomeen saapuvat matkailijat. Matkailu- ja ravintola-alan yritykset joutuvat kohtuuttomaan tilanteeseen, koska vaihtoehdoksi jää joko evätä heidän pääsyä tiloihin tai toimia rajoitus- tai sulkupäätöksen mukaisesti.

MaRa katsoo, että EU:n digitaalisen koronatodistuksen lisäksi muiden kuin EU-maiden kansalaisten osalta tulee hyväksyä muu luotettava koronatodistus vastaavasti kuten on toimittu tartuntatautilain 16 g §:ssä (Covid-19-tautia koskeva luotettava todistus). On mahdoton ymmärtää, että matkustamisessa hyväksyttävä koronatodistus ei kelpaisi Suomessa koronapassin käyttökohteissa.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Veli-Matti Aittoniemi
varatoimitusjohtaja